

FÖRBUDET I AMERIKA

DEN 16 JANUARI 1920 infördes genom författningsändring unionellt rusdrycksförbud i USA. Majoriteten bakom förbudet i kongressen och delstaterna var mycket stor; i förbundssenaten var röst-siffrorna 65 mot 20, i representant-huset 287 mot 100. Nära 14 år se-nare, den 5 december 1933, av-skaffades förbudet genom en ny författningsändring. Även i detta fall var majoriteten överväldigande. Röst-siffrorna i kongressen var nästan desamma — ehuru om-kastade — som vid förbudets genomförande: 63 mot 23 i senaten, 289 mot 121 i representanthuset.

Hur blev detta "ädlä experi-ment" (som man brukade säga) möjligt, och hur kunde folkinio-nen så snabbt och bestämt vända sig? Det senaste bidraget till lös-ningen av detta problem är en bok på 500 sidor av Andrew Sin-clair, *Prohibition, The Era of Ex-cess* (Faber and Faber, 42 shil-ling), som en av Amerikas främsta samtidshistoriker, Richard Hof-stadter, betecknar som "den defi-nitiva undersökningen av förbudet i vår generation". Det är en rolig bok, genom ämnet och författarens vitalitet och skicklighet, och det är i stort sett en vetenskapligt förstklassig bok.

Det amerikanska folkets grup-pering under förbudstiden före 1920 års beslut är lätt att sche-matiskt klargöra. För förbud ver-kade de talrika nykteristerna — ännu år 1946 drack enligt en undersökning flertalet amerikaner aldrig sprit —, lantbefolkningen, de stora protestantiska samfundet, särskilt metodister och baptister, den "gamla" anglosaxiska befolk-ningen, kvinnorna. Självfallet är att de angivna grupperna i stor omfattning sammanfaller; så tex var jordbrukarna övervägande åttlingar av tidiga invandrare och anslutna till protestantiska kyrkor, medan de nya immigranterna i regel var katoliker och bosatta i österns storstäder.

Den politiska teknik som ledde till förbudets införande är också lätt att fastställa. I ett på denna punkt grundläggande arbete ("Pressure Politics") har Odegard utrett

hur den år 1893 bildade Anti-Saloon League arbetade. Sannolikt var organisationen den mest effek-tiva påtryckningsgrupp som histo-rien känner. Dels gick man framåt steg för steg: lokalt veto, stats-förbud, unionsförbud. Dels lycka-des man förmå förbudsvivarna att i stor utsträckning rösta oberoende av parti för den kandidat som vid förfrågan visade sig mest pålitlig i förbudsfrågan; många gånger kunde "ligan" med fem eller tio procent väljare under kontroll av-göra valet eller före valet förmå båda de stora partiernas kandida-ter att lova rösta för förbud. Om den som lovade rösta för förbud

Herbert Tingsten skriver här om en nyligen publicerad undersökning av förbudstiden i Amerika. Bilden visar de bedjande kvinnornas kors-tåg mot krogarna, Ohio 1874.

personligen var nykterist eller inte tog man inga hänsyn till; ibland synes man rent av (så i fallet Warren Harding) ha haft en viss svaghet för supiga förbudsvänner, eftersom de kunde anses vara ab-solut lydaktiga utan hämningar. På detta sätt mobiliserades i kommun efter kommun, i stat efter stat och slutligen i unionen en väl-dig majoritet av folkrepresentan-ter (av vilka många var måttlig-hetssupare och en del notoriska missbrukare) för ligans politik. Det synes emellertid antagligt att ett flertal av befolkningen år 1920 — och än mer några år senare, då kvinnorrörelsen generellt genom-förts — vid en unionell folkom-röstning skulle ha röstat för för-bud.

Då Sinclair går in på de psyko-logiska motiven för förbudskravet synes hans slutsatser mera ovissa. Han skriver om den amerikanska utopismen och fundamentalismen, förmyndarkänslan mot främlingar och negrer, böndernas och kvin-nornas avund mot de muntert supande karlarna i städerna — än mera spekulativ blir han då den djuppsykologiska arsenalen (ego och id, komplex, frustration osv) anlitas. På detta område kunde en jämförelse med förbudsrörelsen på

andra håll, särskilt i Sverige, Nor-ge och Finland, ha varit nyttigt för att tygla fantasin.

Misslyckades förbudet? Svaret beror på hur man tolkar frågan. Vid en lång vistelse i USA 1926 gick jag igenom flera utredningar som syntes visa att spritkonsum-tionen starkt gått tillbaka under förbudet; Sinclair uttrycker sig på den punkten litet lösligt och skif-tande, men han bestrider inte dy-lika uppgifter. Vidare blev jag övertygad om att man på flertalet hyggliga restauranger inte fick någon sprit och att de av mina bekanta som var måttlighetssupare nu nästan aldrig drack något — deras förtjusning över litet hem-bryggt vin eller öl visade bäst att förbudet verkligen hade en viss grad av effektivitet. Jag kom till slutsatsen att förbudet någorlunda lyckats och att det inte under överskådlig tid kunde bli upphävt.

Att jag hade fel på den första punkten var naturligt. Jag trä-fade huvudsakligen människor med små inkomster och någor-lunda nyktra vanor, och här fanns en stark korrelation; även Sinclair medger utan tvekan att arbetarna drack avsevärt mindre under för-budstiden än tidigare (deras kon-

sumtion minskades till hälften, påstår han). Men förbudets skade-verkningar var stora och obestrid-liga. De som drack söp starkare och sämre varor — särskilt åt-gången av öl minskades starkt; man drack mer än tidigare för att bli full, och ett slags äcklig kon-

centration uppstod på avskaffning av sprit och fylleri. Men framför allt: genom förbudet ersattes des-tillatörer, bryggare och kroginne-havare på en någorlunda anstän-dig nivå av förbrytare, och smugg-larna, gangsterledarna och deras hejdukar blev en mot lagen och polisen kämpande makt. Även om det på dessa punkter är svårt att bevisa något, kan man anta att för-budet ökade brottsligheten (bort-sett från brotten mot själva för-budslagen), korruptionen och hyckleriet. Bevisning är som sagt nästan omöjlig: var det förbudet eller bilarna som mest bidrog till exempelvis den vid denna tid ständigt omtalade sexuella löslig-heten?

Det var inte orimligt att 1926 tro på en lång framtid för för-budet; jag är säker på att de flesta motståndare till förbudet vid den-na tid var pessimister beträffande möjligheten av en ändring. Varför kom då omkastningen på några år i början av 30-talet? En orsak var helt enkelt att skadeverkningarna blev uppenbara och att — i sam-band härmed — unionsmyndighe-terna inte kunde fungera effek-tivt, medan flera öststater praktiskt taget vägrade att hjälpa till. 1933 beräknades antalet lönnkro-gar till 219 000, nästan lika många som de hatade "saloons" femton år tidigare. En annan orsak var folkets strukturförändring och om-flyttningar. Städerna gick framåt på landsbygdens bekostnad, immi-granterna från 1900-talets första årtionden blev en starkare makt i samhället, den agrara och protes-tantiska Södern miste sin nyckel-ställning inom det demokratiska partiet. Sannolikt var den ekono-miska krisen också en starkt bi-dragande orsak, underligt nog kan det tyckas, ty det innebar att spri-ten blev fri då folk hade mindre råd än förut att köpa den. Men förbudet hade försvarats som en garanti för välståndet; med krisen förlorade denna tanke all prestige. Man blev benägen att tvärtom se förbudet och arbetslösheten som sammanhängande ting. Den taktik som Anti-Saloon League med så stor framgång använt upptogs av dess motståndare, och på några år "omvändes" politikerna i kongress och lagstiftare. Inom Anti-Saloon League hade man sjungit om nykterhetens "band-waggon", som alla tävlade om att få plats i — plötsligt blev det de våta som ägde följsamhetens och likrikt-ningens omnibus.

HERBERT TINGSTEN